

114927

«DESKEN ET RÅKEMÅL

Hjemmefronten
i Gudbrandsdalen
1940-45

Av Jon Vegard Lunde

Her er samlet to tredjedeler av de prestene som var forvist til Lillehammer.

50 prester på Lillehammer

Forvisninger ble etter hvert den utveien nazistene grep til i kirkestriden. Og Lillehammer ble stedet. Fra mai 1944 kom prestene for alvor sigende til mjøsbyen - fra Tromsø i nord til Halden i sør. Til slutt var det samlet over femti, hvorav fire biskoper, nemlig Krohn-Hansen, Maroni, Hille og Skagestad.

Den første som kom hadde vanskelig for å finne seg hus, men dette forandret seg snart. Det viste seg at det var hjerterom og husrom til alle. I sommertiden var det mange som lånte ut sine leiligheter til prestene for at de skulle få anledning til å ha kone og barn på besøk noen uker.

Prestene fikk tidlig daglig meldeplikt. Da ble det slutt med idyllen med bare å være i byen mer og mindre offisielt. Men de kunne melde seg hele døgnet. En av dem purret politimannen halv seks en morgen for å melde seg.

Ikke alle politifolkene var like greie. Men etter hvert som de kom, fikk prestene et stikkord: «Politifullmektig Dalen er all right». Så lenge han hadde med å utstede permisjoner, gikk det også greit å komme

hjem iblant. Han forsøkte også i det lengste å holde på at politiet skulle gi permisjonene, men forgjeves. Statspolitiet overtok.

Ellers reddet han flere ganger prestene fra onde anslag. En gang fra nazi-presten Lyngås side. Han varslet da på forhånd og forpurret det. Knep det riktig hardt, satte Dalen selv et kryss i boka når prestene ikke selv kunne melde seg.

De hadde sine forskjellige måter å gjøre det på. Pastor Kobro stakk hodet inn av døra og ropte så det skrall over syv prestegjeld: «Kobro». Michelsen gikk høytidelig helt inn, tok av seg hatten og sa med alvorlig røst et et lurt blink til folk utenfor skranken: «Oskar Michelsen, forvist prest.» Eller Ola B. Meyer: «Fange nr. 23». Det var hans nummer i boka.

Gaver på til sammen 15.000 kroner ble begynnelsen til regelmessige middager i banken. Det var ofte umulig for folk å ha prestene i kosten, om viljen var aldri så stor. Nå tok de matstellet etter tur. Alle matforbindelser ble hjemsøkt pr. brev, sykkel eller med sogneprest Lund fra Le-

sja sin berømte håndkjerre. Vestlands- og nordlands-prestene skrev til sine fiskeforbindelser, og byens forretningsstand støttet opp.

Mest kjent i byen ble prestene kanskje for de geistlige fotballkampene. Hjalmar Hagen var alltid med, og andre av byens unge menn syntes det var moro å være med «presta». Hjalmar, som var pinsevenn, gikk heller ikke av veien for en liten teologisk debatt etter kampen.

Rent kirkelig fikk Lillehammer-oppfordret sin betydning ved at prester med motstridende syn kom sammen og lærte hverandre å kjenne.

Prestene hadde det ellers så travelt at en gammel prost skrev til statspolitiet og ba om å få flytte, han ble helt utslitt.

Hver tirsdag var det møte - av og til åpent for stedets prester - med andakt, foredrag, samtaler og orientering. Hver onsdag morgen bibel- og bønnemøter. Hver onsdag kveld evangeliske møter ved en eller to prester på Søndagshjemmet. Disse møtene var godt besøkt av folk. Hver torsdag formiddag en dobbeltforelesning. Hver torsdag kveld hadde indremisjonen sine faste møter hvor en prest som regel talte. Likeså søndag. Ellers var det mange møter i byens omegn. Annenhver fredag nattverd i Garmokirka. Søndagene fylte folk banksalen. Ellers var det ungdoms uker, barnetimer, private bibeltimetretser og sykehusandakter flere ganger i uka.

Da tyskerne etter hvert begynte å kaste

Her er det vel like før Christoffer Kobro (til høyre) stikker hodet inn på politikammeret og roper «Kobro» så det høres over syv prestegjeld. Eller iallfall så det høres av prester fra syv prestegjeld. Den andre som skal inn og melde seg for politiet, er Alv Askeland.

sine øyne på Lillehammer som hovedkvarter for Wehrmacht, økte husnøden i byen. Og 15. desember dro prestene til ny forvisning på Helgøya i Mjøsa.

ANTALLET AV PRESTER FORVIST TIL LILLEHAMMER ER FJORTEN RPT FJORTEN STOP IGÅR OG IDAG KOM DET CA. TRETTEN HUNDRE RUSSISKE KRIGSFANGER SYDFRA TIL JØRSTADMOEN STOP VI SER IKKE TYSKE FLY SÅ OFTE NU SOM FØR STOP KJENNER IKKE TIL AT TYSKERNE HAR DREVET MED PEILING I DET SISTE STOP KJØPMENNENE I LILLEHAMMER UTTALER KOLON INGEN UTSIKT TIL Å SKAFFE MARGARIN OG SUKKER I NÆRMESTE FREMTID STOP TYSKE SOLDATER ER SKUFFET OVER UTVIKLINGEN I NORMANDIE STOP EN TYSK SOLDAT SOM VI KJENNER HAR BLITT MAGER ETTER Å HA VÆRT PÅ JØRSTADMOEN I FJORTEN DAGER STOP HESTENE FÅR OGSÅ BETYDELIG MINDRE RASJONER NÅ ENN FØR STOP

(Telegram til London 15. juni 1944)

Sommeren 1944: Kuler fra Dovrefjell

Da felttoget i Norge sluttet i mai 1940, var det en lastebil med 90.000 Krag-Jørgensen-patroner på Kongsvoll. Det var enighet om at disse skulle ikke tyskerne få — de kunne komme godt med siden. Jernbanefolk sørget for at kassene med ammunisjon ble gjemt på tre steder, to steder på Kongsvoll og et sted lenger nede i Drivdalen.

Midtsommers 1944 fikk Egil Abrahamsen i Vågå spørsmål om han kunne

stille en lastebil til disposisjon. Det var kommet en kar til Dovrefjell med fallskjerm. Han visste hvor patronene var lagret. Det ville komme en lastebil fra Østerdalen som skulle ha halvparten av lasten. Tidspunktet ble avtalt.

Abrahamsen fikk med seg Nils Berg fra Lalm, som var ansatt i Statens Vegvesen. De lastet bilen med knottsekker som kamuflasje, og skulle møtes på brøytestasjonen på Hjerkin. Bilen fra Østerdalen kom